
Žito - Slovar (ekvivalenten ISO 5527:1995)

Cereals - Vocabulary

Céréales - Vocabulaire

**iTeh STANDARD PREVIEW
(standards.iteh.ai)**

[SIST ISO 5527:1997](#)

<https://standards.iteh.ai/catalog/standards/sist/204d81a5-ec72-46fa-a533-3ea604d5d7ab/sist-iso-5527-1997>

Deskriptorji: kmetijski pridelki, rastlinski proizvodi, zrno (hrana, žitni proizvodi, slovar)

ICS 67.060

Referenčna številka
SIST ISO 5527:1997 (sl)

Nadaljevanje na straneh od 2 do 20

UVOD

Standard SIST ISO 5527, Žito - Slovar, prva izdaja, 1997, ima status slovenskega standarda in je ekvivalenten mednarodnemu standardu ISO 5527, Cereals - Vocabulary, Second edition, 1995-01-15.

NACIONALNI PREDGOVOR

Mednarodni standard ISO 5527:1995, Žito - Slovar, je pripravil pododbor SC 4 Žito in stročnice tehničnega odbora ISO/TC 34 Kmetijski pridelki in živilski proizvodi. Slovenski standard SIST ISO 5527:1997 je prevod angleškega in francoskega besedila mednarodnega standarda ISO 5527:1995. Slovensko izdajo je pripravila delovna skupina WG 4 za področje žita in žitnih proizvodov v okviru tehničnega odbora USM/TC KŽP Kmetijski pridelki in živilski proizvodi.

Ob morebitnem sporu glede besedila slovenskega prevoda v tem standardu je odločilen izvirni mednarodni standard v angleškem jeziku.

V standard so vključeni tudi angleški in francoski izrazi.

Ta prva izdaja preklicuje in zamenjuje ISO 5527:1979.

Ta slovenski standard je dne 1997-07-04 odobril direktor USM.

OSNOVA ZA IZDAJO STANDARDNA

iTEH STANDARD PREVIEW (standards.iteh.ai)

OPOMBE

SIST ISO 5527:1997

- Povsod, kjer se standard besedilu natakuje, je besedilo besedila standarda/sis uporablja -ecizraz fa-a mednarodni standard , v SIST ISO 5527:1997 to pomeni slovenski standard.
- Nacionalni uvod in predgovor nista sestavni del standarda.

VSEBINA	STRAN
Namen standarda.....	4
1 Splošna terminologija.....	4
2 Terminologija v zvezi s fiziologijo.....	8
3 Terminologija v zvezi z morfologijo.....	9
4 Terminologija v zvezi s tehnologijo žita.....	11
5 Terminologija v zvezi z žitnimi proizvodi.....	13
6 Terminologija v zvezi s preskusnimi metodami	14
Abecedni seznam slovenskih izrazov.....	15
Abecedni seznam angleških izrazov	17
Abecedni seznam francoskih izrazov.....	19

iTeh STANDARD PREVIEW (standards.iteh.ai)

[SIST ISO 5527:1997](#)
<https://standards.iteh.ai/catalog/standards/sist/204d81a5-ec72-46fa-a533-3ea604d5d7ab/sist-iso-5527-1997>

Žito - Slovar

Namen standarda

Ta mednarodni standard navaja seznam izrazov v slovenščini, angleščini in francoščini ter njihove definicije, ki se nanašajo na žito.

Izrazi so navedeni pod naslednjimi naslovi:

- 1 Splošna terminologija
- 2 Terminologija v zvezi s fiziologijo
- 3 Terminologija v zvezi z morfologijo
- 4 Terminologija v zvezi s tehnologijo žita
- 5 Terminologija v zvezi z žitnimi proizvodi
- 6 Terminologija v zvezi s preskusnimi metodami

Vključeni so abecedni seznamami izrazov v slovenščini, angleščini in francoščini.

Opombi:

1. Glej ISO 5526:1986 *Žito, stročnice in druga prehrambna zrna - Nomenklatura*, za seznam glavnih vrst žita z njihovimi botaničnimi imeni in vsakdanjimi imeni v angleščini in francoščini.
2. Glej tudi ISO 1227:1979 *Škrob, vključno z derivati in stranskimi proizvodi - Slovar* in ISO 3971:1977 *Brušenje riža - Simboli in ustrezni izrazi*.

1 Splošna terminologija STANDARD PREVIEW

Zap. št.	Izraz v slovenščini Izraz v angleščini Izraz v francoščini	Definicija
1.1	<ul style="list-style-type: none"> - žito https://standards.iteh.ai/catalog/standard/Iso5527:1997/term/1.1 - cereals - céréales 	<p>Zrna rastlin, večinoma gojenih, ki pripadajo družini Gramineae.</p> <p>Opomba: Seznam teh rastlin je naveden v ISO 5526:1986, <i>Žito, stročnice in druga prehrambna zrna - Nomenklatura</i>.</p>
1.1.1	<ul style="list-style-type: none"> - krušno žito - bread-making cereals - céréales panifiables 	<p>Žito, ki je primerno za izdelavo kruha.</p> <p>Primeri: Pšenica, rž, tritikala.</p>
1.1.2	<ul style="list-style-type: none"> - jaro žito - spring cereals - céréales de printemps 	<p>Sorte (kultivarji) žita, ki se sejejo spomladi in cvetijo v eni sezoni.</p>
1.1.3	<ul style="list-style-type: none"> - ozimno žito - winter cereals - céréales d hiver 	<p>Sorte (kultivarji) žita, ki se sejejo jeseni in cvetijo v naslednji sezoni.</p> <p>Opomba: Cvetenje je mogoče le, če so rastline izpostavljene določenim naravnim in umetnim pogojem jarovizacije, ki ponavadi vključuje tretiranje z nizkimi temperaturami, do česar pride po naravni poti, če je žito posejano pred zimsko zmrzljavo.</p>

Zap. št.	Izraz v slovenščini Izraz v angleščini Izraz v francoščini	Definicija
1.1.4	- krušna pšenica - bread wheat; bread-making wheat - blé tendre panifiable	Navadna pšenica, ki ima primerne fizikalne, kemične, reološke in druge lastnosti za pekarske proizvode (kot je kvašen kruh).
1.1.5	- krmna pšenica - feed wheat - blé fourrager	Pšenica, katere zrna se uporabljajo za krmljenje živali.
1.1.6	- pšenica izboljševalka; pšenica popravljalka - blending wheats - blé améliorant; blé correcteur	Pšenica s posebnimi lastnostmi, ki se v majhnih količinah dodaja drugim pšenicam, da se dobi moka, ki bolj ustreza svojemu predvidenemu namenu.
1.1.7	- alternativna pšenica; fakultativna pšenica - alternative wheat - blé alternatif	Pšenica, posejana enako dobro v jesenskih mesecih ali pozimi. Opomba: Ta izraz se ne uporablja v Kanadi.
1.1.8	- sladni ječmen; pivovarski ječmen - malting barley - orge de brasserie	Ječmen, z določenimi lastnostmi (fizikalne, kemične, kalilne in druge), ki mu omogočajo, da se spremeni v slad.
1.1.9	- krmni ječmen - feed barley - orge fourragère	Ječmen, katerega zrna se uporabljajo za krmljenje živali.
1.1.10	- semensko zrnje - seed grain - graines de semence	Zrnje, ki je namenjeno za setev.
1.2	- sorta; kultivar - variety; cultivar - variété; cultivar	Edinstven in uniformen pripadnik rastlinske vrste (razen hibridnih vrst), ki ohrani svoje lastnosti od generacije do generacije skozi svoj naraven način reprodukcije.
1.3	- razvrščanje - grading - classement	Postopek, ki obsega prepoznavanje in ločevanje partij žita glede na njihov videz in fizično stanje ali glede na njihove posebne (kemične, tehnološke) lastnosti.
1.4	- nečistoče - impurities - impuretés	Vse sestavine, ki se po dogovoru štejejo za nezaželene v vzorcu ali v partiiji žita.

Zap. št.	Izraz v slovenščini Izraz v angleščini Izraz v francoščini	Definicija
1.4.1	- druga žita - other cereals - autres céréales	Zrna, ki pripadajo žitni vrsti, različni od osnovnega žita v vzorcu ali partiji, ki se proučuje.
1.4.2	- tuja zrna - foreign grains - grains étrangers	Semena, razen žit, ki so prisotna v vzorcu ali partiji, ki se proučuje.
1.4.3	- drobna pšenica; drobnozrna pšenica - small wheat - petit blé	Zdrava pšenica z majhnimi zrni, ki gredo skozi sito z določeno velikostjo odprtin.
1.4.4	- odpadki pri čiščenju; presevki - screenings - déchets de nettoyage	Izgube pri čiščenju, ki jih predstavljajo v glavnem majhna in lomljena zrna.
1.4.5	- steklasta zrna - vitreous grains - grain vitreux	Popolnoma zdrava zrna, ki imajo naraven prosojen videz. Opomba: Steklasta zrna se ne štejejo za nečistoče.
1.4.6	- nepopolno steklasta zrna; <small>ISO 5527-1997</small> delno steklasta zrna - non-wholly-vitreous grains; partly vitreous grains - grain mitadiné	Pšenična zrna, ki so deloma steklasta. <small>Opomba: Steklasta zrna se ne štejejo za nečistoče.</small>
1.4.7	- zgrbančena zrna; zakrnela zrna - shrivelled grains; shrunken grains - grain échaudé; grain mal développé	Zrna, ki so slabo napolnjena, lahka in upadla, pri katerih se je kopičenje rezervnih snovi ustavilo zaradi fizioloških ali bolezenskih dejavnikov.
1.4.8	- pegasta pšenica - sick wheat - grains mouchetés	Zrna, na katerih se mestoma, razen na samem kalčku, kažejo obarvanja med rjavo in rjavkasto črno. Opomba: Pegasta pšenica se ne šteje za nečistočo, razen pri pšenici durum.
1.4.9	- lomljena zrna - broken grains - grain cassé	Zrna, pri katerih je del endosperma odprt, ali zrna brez kalčka.

Zap. št.	Izraz v slovenščini Izraz v angleščini Izraz v francoščini	Definicija
1.4.10	- toplotno poškodovana zrna - heat-damaged grains - grain chauffé	Zrna, katerih zunanji videz je spremenjen ali so se jim spremenile funkcionalne lastnosti zaradi samodejnega gretja ali sušenja pri čezmerno visoki temperaturi.
1.4.11	- osnetena zrna - smutty grains - grain bouté	Zrna, ki so na zunanji strani obarvana zaradi prisotnosti spor sneti (<i>Ustilago</i> spp.) ali rjavo črnih spor sneti (<i>Tilletia</i> spp.; glej snetljiva zrna). Opombe: 1. Značilen vonj po ribah je povezan z navadnimi in smrdljivimi snetmi (<i>Tilletia foetida</i> ali <i>Tilletia caries</i>). 2. Osnetena zrna se ne smejo zamenjati z zrni, ki so le zamazana z zemljo ali prahom. 3. Spore so pogosto zbrane na dlačicah krtačke pšeničnega zrna.
1.4.12	- snetljiva zrna - bunted grains - grain carié	Gobaste strukture, ki imajo približno obliko normalnega zrna in so napolnjene s smrdljivimi sporami sneti <i>Tilletia caries</i> , <i>Tilletia controversa</i> , <i>Tilletia foetida</i> , <i>Tilletia intermedia</i> , <i>Tilletia triticioides</i> , <i>Neovossia indica</i> . SIST ISO 5527-1997
1.4.13	- nematodno zrno - ear cockle - grain niellé	Nematodna semenska šiška, ki ima črnkasto rjavo barvo in vsebuje množico malih posušenih nematodnih črvov vrste <i>Anguina tritici</i> , ki postanejo aktivni, ko se potopijo v vodo. Opomba: Ta izraz se ne nanaša na partie zrn, ki vsebujejo semena navadnega ali škrlatnega kokalja (<i>Lychnis githago</i> Scop. ali <i>Agrostemma githago</i> L.).
1.4.14	- prelom - fracture - cassure	Površina, ki jo predstavlja endosperm lomljenega zrna in je lahko moknatega, polsteklastega ali steklastega videza.
1.4.14.1	- moknat prelom - mealy fracture - cassure farineuse	Površina preloma endosperma, ki je popolnoma zrahljane teksture in škrobnatega videza.

Zap. št.	Izraz v slovenščini Izraz v angleščini Izraz v francoščini	Definicija
1.4.14.2	- polsteklast prelom - semi-vitreous fracture - cassure mitadinée	Površina preloma endosperma, ki je deloma moknatega in deloma steklastega videza.
1.4.14.3	- steklast prelom - vitreous fracture - cassure vitreuse	Površina preloma endosperma, ki je popolnoma kompaktnega in prosojnega videza.

2 Terminologija v zvezi s fiziologijo

Zap. št.	Izraz v slovenščini Izraz v angleščini Izraz v francoščini	Definicija
2.1	- normalni videz zrna - grain brightness - aspect normal du grain	Svetlikav zunanji videz zrna, ki ne sme biti spremenjene barve ali poškodovano zaradi neugodnih vremenskih razmer, rastlinskih škodljivcev ali neustreznega skladiščenja.
2.2	- zrelost - maturity - maturité	Stanje zrna, ko je fiziološko popolnoma razvito in stabilno.
2.3	- mirovanje - dormancy - dormance	Stanje začasne ustaviteve rasti in metabolizma za življenje sposobnega semena, ki v normalnih ali optimalnih razmerah svetlobe, temperature in vlage ne kali.
2.4	- kalitev - germination - germination	Fiziološka aktivnost, ki poteka pred rastjo rastline. Opombi: 1. Viden končni rezultat te aktivnosti, izrast radikule in plumule, se nanaša na izraz "vzklitje". 2. Izraza "kalitev" in "vzklitje" nista sinonima.
2.4.1	- kalivost - germinative capacity - pouvoir germinatif	Sposobnost zrna, da kali, izražena kot odstotek zrn, ki kalijo v eksperimentalno določenih pogojih; ti pogoji ne vključujejo kakršnihkoli omejitev trajanja kalitve.
2.4.2	- energija kalitve - germinative force - énergie germinative	Sposobnost zrna, da kali, izražena kot odstotek zrn, ki v danem času kalijo v eksperimentalno določenih pogojih.

3 Terminologija v zvezi z morfologijo

Zap. št.	Izraz v slovenščini Izraz v angleščini Izraz v francoščini	Definicija
3.1	- alevronška plast; beljakovinska plast - aleurone layer; proteinaceous layer - couche à aleurone; assise protéique	Najbolj zunanja, zelo razčlenjena beljakovinska plast endosperma.
3.2	- alevronška zrnca; beljakovinska telesca - aleurone grains; protein bodies - grains d'aleurone; corps protéiques	Zrnca, prisotna v celicah beljakovinske plasti in v glavnem sestavljena iz globulinskega tipa beljakovin, ki vsebujejo fitin in rudninske snovi.
3.3	- resa - awn - arête	Resast podaljšek pleve ali spodnje plevice pri določenih žitih.
3.4	- bradica; ščetkica; krtička zrna - beard; brush; brush of grain - brosse; brosse de grain	Šop zelo kratkih dlacič, ki je pri določenih žitih na koncu kariopsisa, nasproti kalčka. <small>SIST ISO 5527:1997</small>
3.5	- brazda - crease - sillon	Vzdolžno znižanje spremenljive globine in sirine, ki leži na trebušni strani (na nasprotni strani zarodka zrna) pri določenih žitnih zrnih. Opomba: Pri mnogih žitih brazde ni, toda pri pšenici le-ta lahko doseže dve tretjini debeline zrna.
3.6	- prečne celice; prečna celična plast - cross cells; cross-cell layer - cellules croisées	Zunanja od dveh celičnih plasti, ki skupaj oblikujeta endokarp, katerega daljsa stran je pravokotna na glavno os zrna.
3.7	- kutikula; pokozica - cuticle - cuticule	Kožica, ki obdaja epidermis.
3.8	- klas; lat - ear; spike; panicle - épi; panicule	Splošen izraz za socvetni organ ali organ družine Gramineae, ki nosi zrna.

Zap. št.	Izraz v slovenščini Izraz v angleščini Izraz v francoščini	Definicija
3.9	- endosperm - endosperm - albumen	Tkivo, ki vsebuje rezervne snovi žitnih zrn.
3.10	- epidermis; povrhnjica - epidermis - épiderme	Najbolj zunanja celična plast, ponavadi pokrita s kutikulo.
3.11	- kalček - germ - germe	Del zrna, ki se razvije v mlado rastlino. Opomba: Zarodek in ščitek sta dela kalčka.
3.12	- pleva - glume - glume	Ovršni list klaska.
3.13	- hialinska plast - hyaline layer - bande hyaline	Svetlobo lomljiv pas med semensko ovojnico in beljakovinsko plastjo.
3.14	- vzdolžne celice (standards.itech.ai) - longitudinal cells - cellules longitudinales	Epidermalne celice, ki imajo svoje daljše stranice vzporedne z glavno osjo zrna.
3.15	- plevica https://standards.itech.ai/catalog/standards/sist/204d81a5-c72-46fa-a533-3ea604d5d7ab/sist-iso-5527-1997 - flowering glume - glumelle	Del rastline, ki ga sestavljata lema in palea. Opomba: Lema je spodnji od dveh ovršnih listov, ki obdajata cvet <i>Gramineae</i> . Palea je zgornji od dveh ovršnih listov, ki obdajata cvet <i>Gramineae</i> .
3.16	- skutelum; ščitek - scutellum - scutellum	Kompleksno celičje v obliki ščita, ki loči zarodek od endosperma.
3.17	- semenska ovojnica; testa - seed-coat; testa - tégument séminal; testa	Prava zaščitna ovojna plast(i) kariopsisa, zrasla med perikarpom in epidermisom jedra (hialinska plast). Opomba: Semenska ovojnica se preobrazi v kožico in lahko vsebuje pigmentno plast.

4 Terminologija v zvezi s tehnologijo žita

4.1 Skladiščenje in ravnanje z žitom

Zap. št.	Izraz v slovenščini Izraz v angleščini Izraz v francoščini	Definicija
4.1.1	- sušenje žita - grain drying - séchage des grains	Opravilo, pri katerem se delež vlage v masi zrn zmanjšuje z različnimi postopki (sušenje z vročim zrakom, prezračevanje, odvlaženje itd.).
4.1.2	- predhodno čiščenje - preliminary cleaning - prénettoyage	Kratkotrajno čiščenje pred skladiščenjem, s katerim se grobe nečistoče in prah odstranijo s suhim mehanskim metodami (presejavanje in prezračevanje).
4.1.3	- zračenje žita - aeration of grain - ventilation des grains	Opravilo, pri katerem se uvaja zrak v maso zrn z uporabo zračnega toka, ki je zadosten, da doseže ali vzdržuje nivo temperature in vlažnosti, ki sta potrebni za ustrezeno skladiščenje.
4.1.4	- samodejno segrevanje - spontaneous heating - échauffement spontané	Nenormalen dvig temperature, ki nastane naravno v masi zrn kot posledica slabih pogojev skladiščenja. <small>SIST ISO 5527:1997</small>
4.1.5	- žitni silos - grain silo - silo à grains	Samostojna skladiščna enota, sestavljena iz ene ali več celic, z opremo za ravnanje z zrnjem.
4.1.6	- skladiščna celica - bin - cellule de stockage	Predelek silosa, velik zabojni ali zaprt prostor, ki je namenjen skladiščenju zrn v razsutem stanju.

4.2 Mletje

Zap. št.	Izraz v slovenščini Izraz v angleščini Izraz v francoščini	Definicija
4.2.1	- drobljenje - breaking - broyage	Razdrobitev, predvsem s struženjem s pomočjo žlebljenih valjev, med prvim delom postopka mletja.
4.2.2	- presevanje (moke); presejavanje; sejanje - bolting; sifting; sieving - blutage; tamisage	Ločevanje delcev glede na njihovo velikost s pomočjo sita z znano velikostjo odprtin. Opomba: Izraz "presejavanje" se je nekoč pretežno uporabljal za opis ločevanja moke od produktov drobljenja.